

BESCHIKKING

Wet Natuurbescherming - ontheffing soorten ruimtelijke ontwikkeling

Aanvrager	Gemeente Hengelo
Aangevraagde activiteiten :	het realiseren van woningen
Datum ontvangst aanvraag :	13.01.2023
Locatie :	Woningbouw Dalmeden Hengelo
Datum beschikking :	11.09.2023
Kenmerk :	D2023-04-003951
Zaaknummer :	2023-001368

Deze beschikking is als volgt opgebouwd:

A.	BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING.....	4
A.1	Aanvraag.....	4
A.2	Besluit.....	4
A.3	Ondertekening en verzending.....	4
A.4	Niet mee eens?.....	5
B.	VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT.....	6
B.1	Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag.....	6
B.2	Algemeen.....	6
B.3	Soortspecifiek.....	7
B.4	Overige zaken.....	8
C.	OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT.....	9
C.1	BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER.....	9
C.1.1	Bevoegdheid.....	9
C.1.1.1	Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd.....	9
C.1.2	Procedure.....	9
C.1.2.1	Overeenstemming andere provincie.....	9
C.1.2.2	Adviesverzoek aan gemeente.....	9
C.1.2.3	Relevante overige besluiten.....	9
C.1.3	Toetsingskader soorten.....	9
C.1.3.1	Wettelijke regels.....	10
C.1.3.2	Provinciaal beleid.....	10
C.2	WEERGAVE VAN DE FEITEN.....	11
C.2.1	Aanvraag ontheffing beschermde soorten.....	11
C.2.1.1	Omschrijving van het project / activiteiten.....	11
C.2.2	Doel van het project.....	12
C.2.3	Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd.....	12
C.2.4	Periode.....	12
C.2.5	Onderliggende documenten.....	12
C.2.6	Aanvullende gegevens.....	12
C.3	TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN.....	13
C.3.1	Inhoudelijke beoordeling.....	13
C.3.1.1	Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek.....	13
C.3.1.2	Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding.....	14
C.3.1.3	Beschrijving noodzaak ontheffing.....	15
C.3.1.4	Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging.....	15

C.3.1.5	Wettelijk belang van het project.....	15
C.3.1.6	Toetsing aan overige vereisten.....	16
C.3.1.7	Zorgplicht blijft altijd gelden.....	16
D.	SLOTCONCLUSIE.....	17
E.	BIJLAGE.....	18

A. BESLUIT ONTHEFFING SOORTEN RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

A.1 Aanvraag

De heer Asbreuk van het adviesbureau Eelerwoude B.V. heeft, namens uw organisatie, een aanvraag om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming – onderdeel soorten¹ (verder Wnb - soorten) bij ons ingediend. Deze hebben wij op 13 januari 2023 ontvangen en geregistreerd onder kenmerk 2023-001368. Op 23 maart 2023 hebben wij aanvullende gegevens ontvangen. De aanvraag is gedaan vanwege het realiseren van woningen. In deze brief geven wij ons besluit weer.

A.2 Besluit

Wij besluiten u een ontheffing² te verlenen van verbodsbepalingen voor nationaal beschermde soorten en soorten van de Vogelrichtlijn. In het bijzonder gaat het om het verbod om nesten, rustplaatsen en eieren van de steenuil opzettelijk te vernielen of te beschadigen of nesten van vogels weg te nemen³ en vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de egel, bunzing, hermelijn en wezel opzettelijk te beschadigen of te vernielen⁴.

Deze ontheffing heeft betrekking op het realiseren van woningen voor de locatie Woningbouw Dalmeden Hengelo en treedt in werking een dag na de verzenddatum van dit besluit tot en met 13 januari 2028.

Verder besluiten wij dat de volgende stukken/delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de ontheffing, voor zover niet in strijd met de voorschriften zoals weergegeven in B. Voorschriften bij het besluit:

- Eelerwoude B.V., 3 januari 2023, *Projectplan Woningbouw Dalmeden*;
- Eelerwoude B.V., 23 maart 2023, *Aanvullende gegevens – Wnb soortbescherming*;
- Eelerwoude B.V., 25 juli 2023, *Toelichting groenplan Dalmeden*;
- Gemeente Hengelo, 18 juli 2023, *Ontwerp groeninvulling Dalmeden*.

De motivering voor ons besluit is in C. *Overwegingen bij het besluit* weergegeven.

¹ In het kader van art. 3.3, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8, eerste lid Wnb

² Op basis van art. 3.3, eerste lid en art. 3.10, tweede lid, in samenhang met art. 3.8 Wnb

³ Art. 3.1, tweede lid Wnb

⁴ Art. 3.10, eerste lid, sub b Wnb

Voorschriften

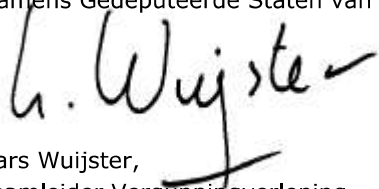
Aan ons besluit verbinden wij voorschriften. Deze zijn in *B. Voorschriften bij het besluit* weergegeven.

A.3 Ondertekening en verzending

Een afschrift van dit besluit is tevens verzonden aan:

- Burgemeester en wethouders van gemeente Hengelo;
- Eelerwoude B.V., T. Asbreuk.

Met vriendelijke groet,
namens Gedeputeerde Staten van Overijssel,

Lars Wuijster,
teamleider Vergunningverlening

A.4 Niet mee eens?

Als u het niet eens bent met dit besluit kunt u bezwaar maken

Stuurt u dan een bezwaarschrift aan ons. Wij controleren dan of wij een juist besluit hebben genomen.

Uw bezwaarschrift is een brief die aan een aantal eisen moet voldoen.

De wet stelt eisen aan uw bezwaarschrift. Die eisen zijn:

1. U zegt met welk besluit u het niet eens bent. Dit doet u door in uw bezwaarschrift het kenmerk te vermelden dat in onze brief staat.
2. U zegt waarom u het niet eens bent met dit besluit.
3. U zet uw naam, adres, handtekening en de datum op uw bezwaarschrift.
4. U verstuurt het bezwaarschrift op tijd. Op onze brief staat een verzenddatum. U stuurt ons binnen zes weken na die datum uw bezwaarschrift.

Uw bezwaarschrift kunt u op 2 manieren aan ons versturen.

1. Met de post naar: Gedeputeerde Staten van Overijssel, team Juridische Zaken, Postbus 10078, 8000 GB Zwolle.
2. Via internet. U gebruikt daarvoor ons digitale bezwaarformulier. U vindt het formulier via <https://forms.overijssel.nl/bezwaar-klacht/bezwaar-beslissing/>.

Wat als u niet kunt wachten tot er een nieuw besluit is genomen?

Ook als u bezwaar maakt treedt dit besluit gewoon in werking. Dat kan vervelende gevolgen voor u hebben. U kunt de rechtbank dan vragen een voorlopige beslissing te nemen, door een zogeheten 'voorlopige voorziening' aan te vragen. Dit is een aparte procedure die loopt naast de door u gestarte bezwaarprocedure. Voor de behandeling van uw verzoek om een voorlopige voorziening betaalt u een bedrag. De rechter kan beslissen dat wij dat bedrag aan u moeten vergoeden. Voor informatie over het indienen van een verzoek belt u met de Rechtbank Overijssel: 088 - 361 55 55.

B. VOORSCHRIFTEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

B.1 Informatie die van belang is bij melden of contact met bevoegd gezag

Geeft u in de e-mail (overijsselloket@overijssel.nl) naar ons of in een telefoongesprek (038 499 88 99) altijd aan dat het gaat om de Wet natuurbescherming - soortenbescherming, de naam van het project en ons kenmerk van dit besluit (D2023-04-003951). Daarmee is direct duidelijk voor welk deel van de organisatie de melding of uw verzoek tot contact bestemd is.

B.2 Algemeen

1. Deze ontheffing is alleen geldig voor (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsoptvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
2. Minimaal zeven werkdagen voor aanvang van de werkzaamheden informeert u ons over de startdatum door een e-mail te sturen naar overijsselloket@overijssel.nl. Geeft u bij de melding aan:
 - de contactpersoon ter plaatse, inclusief het mobiele telefoonnummer van de contactpersoon;
 - de naam van de begeleidende ecologische deskundige⁵, inclusief het mobiele telefoonnummer van deze persoon;
 - het adres waar de werkzaamheden worden uitgevoerd;

Wanneer contactgegevens wijzigen, informeert u ons hierover.

3. De ontheffinghouder neemt direct contact op met het Overijssel Loket, telefoonnummer 038 499 88 99 als bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen. Als het voorkomen van overtreding van verbodsbepalingen niet mogelijk is moet u de activiteiten direct staken. De effecten van de activiteiten voor de aangetroffen soort moet de ontheffinghouder in beeld brengen en doorgeven. Daarbij moeten ook de maatregelen worden meegenomen die nodig zijn om overtreding van verbodsbepalingen te voorkomen. Alleen na toestemming van de provincie mag het werk worden hervat.
4. Als de ontheffinghouder het voornemen heeft af te wijken van de uitvoeringsperiode, de voorgeschreven middelen of van de voorgenomen handelingen als weergegeven in de aanvraag, dan dient hij dit - voorafgaand aan de voorgenomen wijzigingen - ter goedkeuring voor te leggen aan de provincie. Dit is nodig omdat voor deze wijzigingen opnieuw de effecten op de betrokken soorten beoordeeld moet worden. Alleen na schriftelijke toestemming van de provincie is de voorgenomen afwijking toegestaan. Neem hiervoor contact op met het bevoegd gezag via een e-mail naar overijsselloket@overijssel.nl.

⁵ De provincie Overijssel verstaat onder een ecologische deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soort specifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- Minimaal 3 jaar ervaring heeft met het uitvoeren van soortgericht onderzoek, eventueel onder begeleiding van een ervaren ecoloog; én
- Soort specifieke kennis heeft opgedaan door middel van veldwerk, onderzoek, studie of opleiding; én
- op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soorten herkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aan gesloten bij het Netwerk Groene Bureaus en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming én is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdierverseniging, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, EIS Nederland, FLORON, SOVON).

B.3 Soortspecifiek

5. Het ongeschikt maken van het leefgebied van de steenuil, egel en kleine marters vindt plaats buiten de kwetsbare periode van deze soorten. De kwetsbare voortplantingsperiode van de steenuil loopt van 1 februari tot en met 31 juli (Figuur 1). De kwetsbare voortplantingsperiodes van de egel, bunzing, hermelijn en wezel lopen van 15 maart tot en met 31 augustus (Figuur 2; Figuur 3). Daarnaast is voor de egel de overwinteringsperiode (1 november tot en met maart) kwetsbaar (Figuur 2). Afhankelijk van de omstandigheden ter plaatse kan de kwetsbare periode langer dan wel korter zijn. Afwijkingen aan de weergegeven standaard onderbouwt de ecologisch deskundige in het logboek.

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Steenuil												

Figuur 1: de kwetsbare voortplantingsperiode van de steenuil (rood) en de periode waarin ongeschikt maken mogelijk is (groen).

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Egel												

Figuur 2: de kwetsbare voortplantings- en overwinteringsperiode van de egel (rood) en de periode waarin ongeschikt maken mogelijk is (groen).

	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Kleine marters												

Figuur 3: de kwetsbare voortplantingsperiode van kleine marters (rood) en de periode waarin ongeschikt maken mogelijk is (groen).

6. Voor de start van het ongeschikt maken wordt een controle van het projectgebied uitgevoerd door de ecologisch deskundige om na te gaan of er verblijfplaatsen van egels of kleine marters aanwezig zijn. Deze controle bestaat uit een visuele inspectie van het projectgebied en een controle met een warmtebeeldcamera van takkenhopen en dicht struweel. Indien er verblijfplaatsen van beschermde soorten worden aangetroffen dan worden deze gemarkeerd en wordt een zone van vijf meter rondom de verblijfplaats intact gelaten tot vastgesteld is door de ecologisch deskundige dat de soort uit eigen beweging de verblijfplaats heeft verlaten.
7. Voorafgaand aan de werkzaamheden wordt het projectgebied ongeschikt gemaakt als leefgebied voor egel en kleine marters door ruigtes, houtwallen en struweel te verwijderen. Bij het ongeschikt maken wordt stapvoets gewerkt. Daarnaast wordt het leefgebied van binnen naar buiten, of in het geval van lijnvormige elementen in één richting, verwijderd.
8. Het projectgebied wordt tijdens de werkzaamheden te allen tijde ongeschikt gehouden voor egels en kleine marters door het gebied regelmatig te maaien of klepelen en opkomende beplanting lager dan 15 cm te houden.
9. Het projectgebied wordt ingericht volgens het groenplan te vinden in Hoofdstuk E – *Bijlage*. Gebruikte bomen zijn (vooral) inheemse soorten zoals els, linde, populier, wilg, meidoorn, lijsterbes en esdoorn. In de houtwallen en bosplantsoenen worden ook inheemse soorten aangeplant, zoals wilg, meidoorn, lijsterbes, roos en gelderse roos. Afwijkingen aan het voorgenomen groenplan worden onderbouwd opgenomen in het logboek.

B.4 Overige zaken

10. De werkzaamheden voert u uit in overeenstemming met bovengenoemde voorschriften en door of onder begeleiding van een ecologisch deskundige op het gebied van de steenuil, egel en kleine marters.
11. U houdt een ecologisch logboek bij of laat dit bijhouden door bijvoorbeeld de ecologisch deskundige. Uit dit logboek blijkt aantoonbaar op welke wijze, waar en wanneer uitvoering is gegeven aan de bovengenoemde voorschriften. Het gaat er daarbij vooral om het registreren van uitvoering, keuzes, afwegingen bij het handelen volgens de voorschriften en hoe wordt omgegaan met onverwachte soorten of situaties. Het ecologisch logboek is op de werklocatie aanwezig en wordt op verzoek van de toezichthouder aan hem/haar getoond.

C. OVERWEGINGEN BIJ HET BESLUIT

Het besluit, de voorschriften en de overwegingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

C.1 BEVOEGDHEID, PROCEDURE EN TOETSINGSKADER

C.1.1 Bevoegdheid

C.1.1.1 Gedeputeerde Staten van Overijssel bevoegd

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op het grondgebied van Overijssel. De activiteiten vallen niet onder de uitzonderingen van de bevoegdheid, zoals weergegeven in het Besluit natuurbescherming⁶. In dat geval zijn Gedeputeerde Staten van provincie Overijssel bevoegd tot het nemen van besluiten op basis van de Wnb (art. 1.3, eerste lid).

Als de activiteiten ook gevolgen heeft voor populaties van soorten op het grondgebied van de aangrenzende provincie (Wnb, art. 1.3, derde lid) stemmen wij ons besluit af met gedeputeerde staten van die provincie.

C.1.2 Procedure

De procedure voor het verlenen van de ontheffing is uitgevoerd in overeenstemming met hoofdstuk 5 van de Wnb. Daarbij zijn de relevante artikelen van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing.

C.1.2.1 Overeenstemming andere provincie

De aangevraagde activiteiten vinden plaats op ons grondgebied. De effecten van het project op beschermde soorten zijn beperkt tot ons grondgebied. Overeenstemming met een andere provincie is niet nodig.

C.1.2.2 Adviesverzoek aan gemeente

Wij hebben de aanvraag naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo gestuurd met het verzoek om advies. De gemeente is vier weken de gelegenheid geboden om te reageren. Zij heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

C.1.2.3 Relevante overige besluiten

Wij wijzen u erop, dat er ook andere besluiten nodig zijn voordat u de voorgenomen activiteiten uitvoert. Voor zover ons bekend gaat het om de volgende besluiten:

Naam wet en van toepassing zijnde artikel	Bevoegd bestuursorgaan en adres
Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, art. 2.1 en/of art. 2.2	Gemeente Hengelo
Wet natuurbescherming, onderdeel Natura 2000-gebieden	Provincie Overijssel contactadres: Postbus 10078, 8000 GB Zwolle E-Mail: overijsselloket@overijssel.nl

Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied ligt op ruime afstand van het projectgebied. Op deze afstand kunnen directe effecten op Natura 2000-gebieden op voorhand worden uitgesloten. Eventueel kan er echter sprake zijn van indirecte effecten door stikstofdepositie. Op basis van de voorliggende aanvraag om ontheffing kunnen wij hierover geen besluit nemen. Als u zekerheid wilt over het wel of niet vergunningplichtig zijn, kunt u hiervoor een separate aanvraag bij ons indienen. Voor vragen over deze vergunning Wnb kunt u contact met ons opnemen (Overijssel Loket 038 499 88 99).

⁶ Art. 1.3, eerste lid Besluit natuurbescherming

C.1.3 Toetsingskader soorten

Een ontheffing kan worden verleend als aan verschillende kaders is voldaan. In deze paragraaf beschrijven we kort aan welke kaders wordt getoetst.

C.1.3.1 Wettelijke regels

Een verzoek tot ontheffing wordt beoordeeld op basis van de regels, zoals deze zijn opgenomen in hoofdstuk 3, paragraaf 3.1, 3.2 en 3.3 van de Wet natuurbescherming. Bij ons oordeel houden we tevens rekening met het derde lid van artikel 1.10 Wnb.

Ook het Besluit natuurbescherming⁷ en (soms) de Regeling natuurbescherming⁸ zijn voor de toetsing relevant.

C.1.3.2 Provinciaal beleid

Naast de wettelijke regels hebben wij beleid opgesteld in onze Omgevingsvisie. De regels, die daaruit voortkomen, zijn vastgelegd in onze Omgevingsverordening Overijssel 2017 (hoofdstuk 7 Natuur). Hierin zijn onder andere regels met betrekking tot een vrijstelling van bepaalde soorten weergegeven.

In onze Beleidsregel Natuur Overijssel 2017⁹ is vastgesteld dat wij kennisdocumenten soorten¹⁰ (voorheen de soortenstandaarden) betrekken bij de afweging tot het verlenen van een ontheffing op basis van de artikelen 3.3, 3.8 en 3.10 van de Wnb.

C.1.3.2.1 Jaarrond beschermde vogelnesten

Onder invloed van jurisprudentie heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) in 2009 lijsten opgesteld van de vogelsoorten, waarvan het nest jaarrond beschermd moet worden. Wij hebben deze lijsten van jaarrond beschermde nesten van vogels in 2017 beleidsarm overgenomen.

Inmiddels is gebleken dat deze landelijke lijsten niet volledig op onze provincie zijn toegespitst. Daarom hebben wij deze lijsten aangepast. Deze nieuwe lijsten zijn tot stand gekomen aan de hand van de meest recente trends en aantallen van broedvogels in Nederland en in Overijssel. Vervolgens is beoordeeld of de soorten in de juiste categorie waren ingedeeld om de soort aan te merken als soort met vast nest respectievelijk soort met jaarrond beschermd functioneel leefgebied.

Wij hebben 2 lijsten vastgesteld, namelijk:

1. Lijst Vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten Overijssel.
2. Lijst vogelsoorten met jaarrond beschermd functioneel leefgebied Overijssel.

De nesten c.q. het ecologisch functionele leefgebied van de soorten op de lijsten zijn beschermd.

Bescherming nesten algemeen

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en het uitbroeden van de eieren en voor het grootbrengen van de jongen. Indien de soort nest-indicerend gedrag vertoont, zoals het baltsgedrag en het aanslepen van nestmateriaal tot het moment dat de jongen zelfstandig zijn, is het niet toegestaan het nest te verwijderen of de broedlocatie ongeschikt te maken. Het nest-indicerend gedrag is al onderdeel van het broeden.

Als het gaat om vogelsoorten, waarbij de jongen direct het nest verlaten (nestvlinders), is ook de ruime omgeving van het nest belangrijk. In de context van de Wnb valt onder nest zowel de inhoud als de ecologisch functionele omgeving onder het begrip nest. De omvang van de ecologisch functionele omgeving verschilt per vogelsoort. Het betreft de omgeving die nodig is om het broedsucces van de betreffende vogelsoort te garanderen. Onder de verbodsbepaling vallen alle activiteiten die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Ook situaties, die het nest op zich niet fysiek aantasten,

⁷ Art. 3.9 Besluit natuurbescherming

⁸ Art. 3.22 Regeling natuurbescherming i.s.m. art. 3.25 Besluit natuurbescherming

⁹ Art. 4.2.1 Beleidsregel Natuur Overijssel 2017

¹⁰ Te raadplegen via: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/>

kunnen onder de verbodsbepalingen vallen. Als er bijvoorbeeld sprake is van aantasting van de ecologisch functionele omgeving, waardoor de broedvogel zijn nestplek permanent verlaat.

De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken. Die vogels gebruiken hun nest niet als een vaste rust of verblijfplaats. De meeste nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen¹¹ niet de bescherming van artikel 3.1 van de Wnb.

Jaarrond beschermd nest of leefgebied

Nesten – en/of – het ecologisch functioneel leefgebied van de steenuil zijn jaarrond beschermd. Voor deze soort geldt dat de specifieke voorwaarden voor het broeden en grootbrengen van de jongen niet overal aanwezig zijn. De broedplekken met het ecologisch functionele leefgebied van deze soorten genieten daarom ook buiten het broedseizoen bescherming. Op basis daarvan is bij het verwijderen van (oude) nesten van deze soort altijd een ontheffing nodig. Zonder ontheffing is er sprake van een overtreding van de verbodsbepalingen.

C.2 WEERGAVE VAN DE FEITEN

C.2.1 Aanvraag ontheffing beschermde soorten

C.2.1.1 Omschrijving van het project / activiteiten

Het project omvat het realiseren van woningen in twee deelgebieden ("Meander Noord" en "Kamers") in het noorden van Hengelo (Figuur 4). Het projectgebied bestaat op dit moment vooral uit agrarische grond (gras- en maïsland). Voorgenomen werkzaamheden omvatten het bouwrijp maken van het terrein, het aanleggen van toegangswegen, riolering en overige nutsvoorzieningen en het bouwen van de woningen. De planning is dat in november 2023 de eerste woningen in het deelgebied "Meander Noord" kunnen worden gebouwd.

Figuur 4: Locatie van het projectgebied in Hengelo-noord. Het grote linker deelgebied is "Meander Noord", de twee kleinere rechter deelgebieden vormen samen "Kamers".

¹¹ Het broedseizoen start met nest-indicerend gedrag en eindigt als de jongen geen ouderzorg meer nodig hebben. De duur en periode van het broedseizoen verschilt per soort.

C.2.2 Doel van het project

Het doel van het project is het realiseren van woningen.

C.2.3 Soorten waarvoor ontheffing wordt gevraagd

U vraagt ontheffing aan van de verbodsbepalingen en soorten, zoals opgenomen in tabel 1.

Tabel 1: soorten en verbodsbepalingen

Soort	verbodsbepaling	nesten, rustplaatsen en eieren opzettelijk vernielen of beschadigen ¹²	voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of te vernielen ¹³
Steenuil		X	
Egel			X
Bunzing			X
Hermelijn			X
Wezel			X

C.2.4 Periode

De ontheffing wordt aangevraagd voor de periode van 13 januari 2023 tot en met 13 januari 2028.

C.2.5 Onderliggende documenten

Voor de beoordeling van de aanvraag zijn de volgende documenten toegezonden:

- Eelerwoude, 3 januari 2023, *Projectplan Woningbouw Dalmeden*;
- Eelerwoude, 8 november 2022, *Nader onderzoek fauna Dalmeden Hengelo*;
- Eelerwoude, 8 maart 2022, *Quickscan flora en fauna deelgebied "Kamers"*;
- Eelerwoude, 23 november 2021, *Quickscan flora en fauna deelgebied "Meander Noord"*;
- Eelerwoude, 23 februari 2023, *Aanvullende gegevens – Wnb soortenbescherming*;
- Eelerwoude, 25 juli 2023, *Toelichting groenplan Dalmeden*;
- Gemeente Hengelo, 18 juli 2023, *Ontwerp Groeninvulling Dalmeden*;
- Gemeente Hengelo, 18 juli 2023, *Ontwerp Groen toegevoegd Dalmeden*;
- Ondertekende machtiging d.d. 31 oktober 2022.

Verder zijn de volgende onderzoeken bij de beoordeling betrokken:

- BIJ12, juli 2017, *Kennisdocument steenuil*;
- Handreiking Soortenbescherming in Overijssel.

C.2.6 Aanvullende gegevens

Wij hebben uw aanvraag op 13 januari 2023 ontvangen. Op 15 februari 2023 en 14 april 2023 zijn aanvullende gegevens gevraagd. Deze gegevens zijn op 23 februari 2023 en 25 juli 2023 ontvangen.

¹² Art. 3.1, tweede lid Wnb

¹³ Art. 3.10, eerste lid, sub b Wnb

C.3 TOETSING AANVRAAG ONTHEFFING SOORTEN

C.3.1 Inhoudelijke beoordeling

Onze Omgevingsverordening geeft voor uw handeling en betrokken soorten geen vrijstelling.

C.3.1.1 Onderzoeksmethode en resultaten onderzoek

Middels bureau- en veldonderzoek is onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van beschermde soorten. In het rapport *Nader onderzoek fauna Dalmeden Hengelo*¹⁴ wordt beschreven hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Op hoofdlijnen komt dit neer op:

- Inventarisatie van beschermde soorten in het projectgebied middels bureauonderzoek en veldbezoeken. De veldbezoeken zijn uitgevoerd op 4 november 2021 voor het deelgebied "Meander Noord" en op 21 januari 2022 voor het deelgebied "Kamers";
- Nader onderzoek naar aanwezigheid van bosuil, heikikker, kerkuil, kleine ijsvogelvinder, ransuil, steenmarter, steenuil, torenvalk, vleermuizen, waterspitsmuis en een potentieel jaarrond beschermd nest.

De veldbezoeken in het kader van het nader onderzoek zijn uitgevoerd op de momenten zoals weergegeven in Tabel 1 (Hoofdstuk E – *Bijlage*).

Het onderzoek naar bosuil, kerkuil, steenuil, vleermuizen en steenmarters is uitgevoerd door nachtelijke bezoeken te brengen aan het projectgebied. Er is geluisterd naar activiteit van uilen en aanwezige uilenkasten zijn gecontroleerd op activiteit en sporen van uilen. Het vleermuisonderzoek heeft zich geconcentreerd op boom-bewonende soorten en is uitgevoerd met behulp van een batdetector en een warmtebeeldcamera. Tijdens de nachtelijke bezoeken is daarnaast gelet op sporen (keutels, prooiresten enz.) en activiteit van steenmarters.

Het onderzoek naar heikikker is uitgevoerd door te luisteren naar kooractiviteit in het oostelijk deel van "Meander Noord", waar natte pitrusvegetatie aanwezig is die aan de zuidzijde overloopt in ondiep water. Het onderzoek naar kleine ijsvogelvinder is uitgevoerd door te zoeken naar adulten en rupsen op wilde kamperfoelie.

Voor het onderzoek naar ransuil is gelet op roestende dieren en sporen daarvan (bijv. braakballen). Daarnaast is bij het onderzoek naar het potentieel jaarrond beschermd nest ook gelet op aanwezigheid van ransuilen. Het onderzoek naar torenvalk heeft zich gericht op de torenvalkkast die in het projectgebied hangt. Hier is gelet op territoriaal gedrag en nestindicatieve waarnemingen rond de kast.

Het onderzoek naar de waterspitsmuis is uitgevoerd door een eDNA analyse uit te voeren. Hiervoor zijn op vier verschillende trajecten op de grens van land en water minimaal 15 monsters genomen, die vervolgens per traject bij elkaar zijn gevoegd. De analyse is vervolgens uitgevoerd per traject. De eDNA analyse is uitgevoerd door Datura Environmental Solutions B.V.

Tijdens de onderzoeken zijn geen sporen of individuen aangetroffen van de bosuil, kerkuil, steenmarter, heikikker, kleine ijsvogelvinder en ransuil. Het potentieel jaarrond beschermd nest is niet bezet bevonden. Tijdens het eDNA onderzoek naar waterspitsmuis zijn geen sporen van waterspitsmuis in de genomen monsters aangetroffen.

De torenvalkkast in "Meander Noord" is bezet als nestplaats. Omdat deze op 125 meter van de dichtstbijzijnde bouwka­vel bevindt en er geen significante effecten van de werkzaamheden op het functioneel leefgebied van de torenvalk zijn, is ontheffingsplicht niet aan de orde.

Tijdens het vleermuisonderzoek zijn gewone dwergvleermuizen, rosse vleermuizen en gewone grootoorvleermuizen foeragerend en overvliegend waargenomen. Daarnaast is een baltsende gewone grootoorvleermuis waargenomen. Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het projectgebied

¹⁴ Hoofdstuk 4 pagina 17 tot en met 24

aangetroffen en er gaat geen essentieel foerageergebied of vliegroutes verloren als gevolg van de werkzaamheden.

Er zijn in de omgeving van het projectgebied zes steenuil territoria aangetroffen. Er gaan geen nesten van de steenuil verloren. Bij de voorgenomen werkzaamheden gaat mogelijk wel, bij één van de aangetroffen territoria, zo veel geschikt foerageergebied verloren dat de functionaliteit van het nest aangetast wordt. Daarom is een ontheffing voor de aantasting van de functionaliteit van het nest noodzakelijk.

Uit de quickscan kwam al naar voren dat er in het projectgebied geschikt leefgebied aanwezig is voor de egel, bunzing, hermelijn en wezel en dat voor deze soorten ontheffing aangevraagd dient te worden.

Wij zijn van oordeel dat het uitgevoerde onderzoek afdoende is geweest om de aanwezigheid en functie van verblijfplaatsen van de onderzochte soorten vast te stellen. Wij zijn van oordeel dat de aangetroffen soorten overeenkomen met de soorten die te verwachten zijn in voormalig agrarisch gebied in Hengelo-noord.

C.3.1.2 Effectbeoordeling, mitigatie en staat van instandhouding

Door de werkzaamheden gaat leefgebied van de egel, bunzing, hermelijn en wezel verloren en wordt de functionaliteit van een nestplaats van de steenuil aangetast.

De voorgestelde mitigerende maatregelen, zoals beschreven in de bijlage bij de aanvraag¹⁵, zijn voldoende. Ze komen overeen met bestaande methoden zoals beschreven in het kennisdocument van de steenuil en de Handreiking soortenbescherming in Overijssel. Met deze maatregelen worden negatieve effecten op de steenuil, bunzing, hermelijn, wezel en egel zoveel mogelijk geminimaliseerd. In *B. Voorschriften bij het besluit* zijn de voorgestelde maatregelen vastgelegd. In hoofdlijnen komen deze neer op:

- Het ongeschikt maken van het leefgebied buiten de kwetsbare periodes van de betrokken soorten (voorschrift 5);
- Het ongeschikt maken van het leefgebied door ruigtes, houtwallen en struweel te verwijderen, waarbij stapvoets en in één richting wordt gewerkt (voorschrift 7);
- Het projectgebied inrichten volgens het groenplan te vinden in Hoofdstuk E – *Bijlage*. Gebruikte bomen zijn (vooral) inheemse soorten zoals els, linde, populier, wilg, meidoorn, lijsterbes en esdoorn. In de houtwallen en bosplantsoenen worden ook inheemse soorten aangeplant, zoals wilg, meidoorn, lijsterbes, roos en gelderse roos (voorschrift 9).

De staat van instandhouding van de steenuil wordt beoordeeld als 'zeer ongunstig'¹⁶, door vermindering van nestgelegenheid en voedsel. Door de voorgenomen ontwikkelingen gaan geen nestplaatsen van de steenuil verloren en door het nemen van mitigerende maatregelen blijft ook de functionaliteit van de nestplaatsen behouden.

De staat van instandhouding van de egel wordt beoordeeld als 'onbekend'.¹⁷ Over de populatiegrootte en trends van de egel is weinig bekend. Doordat er voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen, komt de staat van instandhouding van de egel door de voorgenomen werkzaamheden niet in gevaar.

De staat van instandhouding van de bunzing wordt beoordeeld als 'matig ongunstig'¹⁸. Dit is te wijten aan een matige kwaliteit van het leefgebied en een gebrek aan toekomstperspectief. Doordat er voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen, komt de staat van instandhouding van de bunzing door de voorgenomen werkzaamheden niet in gevaar.

¹⁵ Hoofdstuk 10 pagina 27 tot en met 30

¹⁶ Sovon, 2022, *Steenuil*

¹⁷ Zoogdierverseniging, 2022, *Egel*

¹⁸ WUR, 2019, *Bijlage 2 HR soorten*

De staat van instandhouding van de hermelijn wordt beoordeeld als 'onbekend'¹⁹. Gegevens over deze soort zijn lastig te verzamelen, maar door de intensivering van de landbouw en het verdwijnen van prooidieren is het waarschijnlijk dat de populatie afneemt. Doordat er voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen, komt de staat van instandhouding van de hermelijn door de voorgenomen werkzaamheden niet in gevaar.

De staat van instandhouding van de wezel wordt beoordeeld als 'onbekend'²⁰. Ook bij de wezel is er een gebrek aan gegevens over populatiegrootte en trends. Veranderingen in het landschap als gevolg van intensivering van de landbouw, verstedelijking en aanleg van wegen, alsmede het afnemen van prooidierpopulaties doen vermoeden dat de populatie wezels afneemt. Doordat er voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen, komt de staat van instandhouding van de wezel door de voorgenomen werkzaamheden niet in gevaar.

Door de genomen maatregelen komt de functionaliteit van de leefomgeving van de steenuil, egel, bunzing, hermelijn en wezel niet in het geding. Afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding is niet aan de orde omdat te allen tijde ruim voldoende verblijfplaatsen aanwezig zijn.

C.3.1.3 Beschrijving noodzaak ontheffing

De voorgenomen werkzaamheden ten behoeve van het realiseren van woningen leiden tot het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen of eieren van de steenuil en tot het beschadigen of vernielen van vaste rust- en verblijfplaatsen van de egel, bunzing, hermelijn en wezel. Dit is een overtreding van de verbodsartikelen genoemd in artikel 3.1, tweede lid en artikel 3.10, eerste lid, sub b van de Wnb. Voor de overtreding van deze verboden heeft u een ontheffing nodig.

C.3.1.4 Geen andere bevredigende oplossing / alternatievenafweging

Wij zijn van oordeel dat andere bevredigende oplossingen ontbreken. Er zijn geen geschikte alternatieven voor uitvoering van het project. Van alternatieve locaties is geen sprake, omdat er elders in de stad geen grond en/of ruimte beschikbaar is voor de ontwikkeling. Een alternatieve inrichting is niet aan de orde, omdat de inrichting van het projectgebied meer dan voldoende is afgestemd op de betrokken soorten. De werkwijze en planning zijn afgestemd op de behoeftes van de betrokken soorten, dus een alternatieve werkwijze en planning hebben geen toegevoegde waarde.

C.3.1.5 Wettelijk belang van het project

De voorgenomen activiteiten zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van de volksgezondheid of de openbare en in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden of van kleinschalige bouwactiviteiten, met inbegrip van het daarop volgende gebruik van het gebied of het gebouwde.

De voorgenomen woningen zijn volgens de aanvraag nodig in het belang van de volksgezondheid. In Hengelo is de woondruk 109, dit betekent dat per 100 huizen 109 huishoudens zoekende zijn. Dit betekent dat het aanbod kleiner is dan de vraag. Hetgeen effecten kan hebben op de gezondheid van inwoners. Het hebben van een goede, veilige woning is een primaire levensbehoefte van de mens. In artikel 22 van de Nederlandse Grondwet is het thema Volksgezondheid dan ook samen met Woongelegenheid opgenomen. De relatie tussen huisvesting en gezondheid is goed onderzocht, uit deze onderzoeken blijkt dat het hebben van een veilige en goede woning bijdraagt aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen^{21, 22, 23, 24, 25}. De gevolgen van onveilige woningen of het gebrek aan woningen zijn goed aantoonbaar. Veilige woningen dragen bij aan de fysieke gezondheid doordat moderne woningen voornamelijk gebouwd worden van onschadelijke materialen, waardoor er geen asbest, schimmel etc. in allergieën verminderd of voorkomen. Het gebrek aan woningen kan leiden tot gevaarlijke thuissituaties of

¹⁹ Zoogdierverseniging, 2022, *Hermelijn*

²⁰ Zoogdierverseniging, 2022, *Wezel*

²¹ Cattaneo et al., 2009, *Housing, Health, and Happiness*.

²² Fertig, A. R., & Reingold, D. A., 2007, *Public housing, health, and health behaviors: Is there a connection?*

²³ Fuller-Thomson et al., 2000, *The housing/health relationship: What do we know?*

²⁴ Gurney, C., 2020, *Out of Harm's Way. Critical remarks on harm and the meaning of home during the 2020 COVID-19 social distancing measures*

²⁵ Shaw, M., 2004, *Housing and public health*

leiden tot dakloosheid. De Federatie Opvang meldt zelfs dat de woningnood ondertussen zo groot is, dat ook steeds meer mensen met een baan dakloos raken, met de nodige psychische en fysieke gevolgen voor de gezondheid²⁶. In de huidige landelijke woningnood zijn de negatieve effecten van het niet hebben of kunnen vinden van een woning daarnaast nog zichtbaarder geworden en zien we dat de woningnood leidt tot mentale problemen als (financiële) stress, depressie, somberte en eenzaamheid bij jong en oud²⁷.²⁸. Deze effecten zijn misschien minder goed zichtbaar of moeilijk te meten, maar het 'domino-effect' van het gebrek aan woningen wordt steeds duidelijker. Wanneer mensen niet kunnen verhuizen voor een nieuwe baan of de huidige huur te hoog is om nog te betalen, leidt dit tot financiële stress en vele mensen melden dan ook problemen met het betalen van zorg, de energierekening of kinderopvang. Dit leidt op zijn beurt natuurlijk weer tot nieuwe problemen, zoals fysieke gezondheidsklachten en werkloosheid²⁹. De nieuwe woningen worden energiezuinig o.a. door goede isolatie, waardoor ze de status Bijna Energieneutrale Gebouwen hebben. Dit levert toekomstbestendige woningen op. In het Energieakkoord is afgesproken dat uiterlijk in 2050 de Nederlandse woningen energieneutraal zijn. Dat betekent dat er miljoenen huur- en koopwoningen energieneutraal gemaakt dienen te worden. Dit project draagt met de duurzame huizen bij aan de doelstellingen uit dit Energieakkoord. Daarnaast leiden goed geïsoleerde en duurzame woningen tot het terugdringen van de CO₂-uitstoot en het verminderen van fossiele emissies leidt tot verbeterde luchtkwaliteit en heeft daardoor indirect ook een positief effect op de volksgezondheid. De nieuwe woningen voldoen aan hoge eisen ten aanzien van energiezuinigheid en duurzaamheid, wat uiteindelijk resulteert in een gezond binnenhuisklimaat. Daarnaast bieden de verschillende typen woningen woongelegenheden aan mensen van verschillende (financiële) achtergronden, waardoor de nieuwbouw voordelig is voor de volksgezondheid voor verscheidene groepen van de Nederlandse bevolking. De nieuwbouwwijk wordt tevens erg 'groen' ingericht, waardoor wordt voldaan aan eisen ten aanzien van een gezonde leefomgeving. Verscheidene studies hebben daarnaast aangetoond dat wonen in een groene omgeving goed is voor de mentale én fysieke gezondheid: door bijvoorbeeld verminderde kans op ziektes; lagere stress-niveaus en minder luchtweg-problemen. Tot slot is met de opzet van het plan rekening gehouden met klimaatbestendige oplossingen, waardoor er veel ruimte is voor groen en wadi's met voldoende mogelijkheid tot waterbuffering. Dit verhoogt de waterrobuustheid en klimaatbestendigheid van de wijk voor de toekomst. Deze maatregelen verlagen ook de hittestress, wat dan weer een bijdrage is voor de volksgezondheid. De voorgenomen ingreep is daardoor van belang voor de volksgezondheid.

Wij zijn van belang dat het wettelijk belang, zoals weergegeven in de aanvraag, voldoende is aangetoond.

C.3.1.6 Toetsing aan overige vereisten

Op basis van de Wnb³⁰ houden wij bij onze besluiten rekening met de vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied. Ook nemen we regionale en lokale bijzonderheden mee in de overweging. Wij zien geen aanleiding om aan de gevraagde ontheffing extra voorschriften te verbinden op basis van artikel 1.10, derde lid Wnb.

C.3.1.7 Zorgplicht blijft altijd gelden

Ongeacht wat in het besluit is weergegeven geldt altijd de zorgplicht, zoals deze is weergegeven in de Wnb³¹. De zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dieren, planten en hun directe leefomgeving.

²⁶ Ten Teije, S., 2019, *Woningzoekenden zijn wanhoop nabij: 'Waar moet ik naartoe?'*

²⁷ Obbink, H., 2020, *Woningzoekers zitten klem: 'Er is gewoon helemaal niets'*

²⁸ Van Egmond, J., 2021, *Woningnood is slecht voor de gezondheid*

²⁹ KRO-NCRV, 2018, *de Monitor: De maatschappelijke kosten van het woonprobleem*

³⁰ Art. 1.10, derde lid Wnb

³¹ Art. 1.11, eerste en tweede lid Wnb

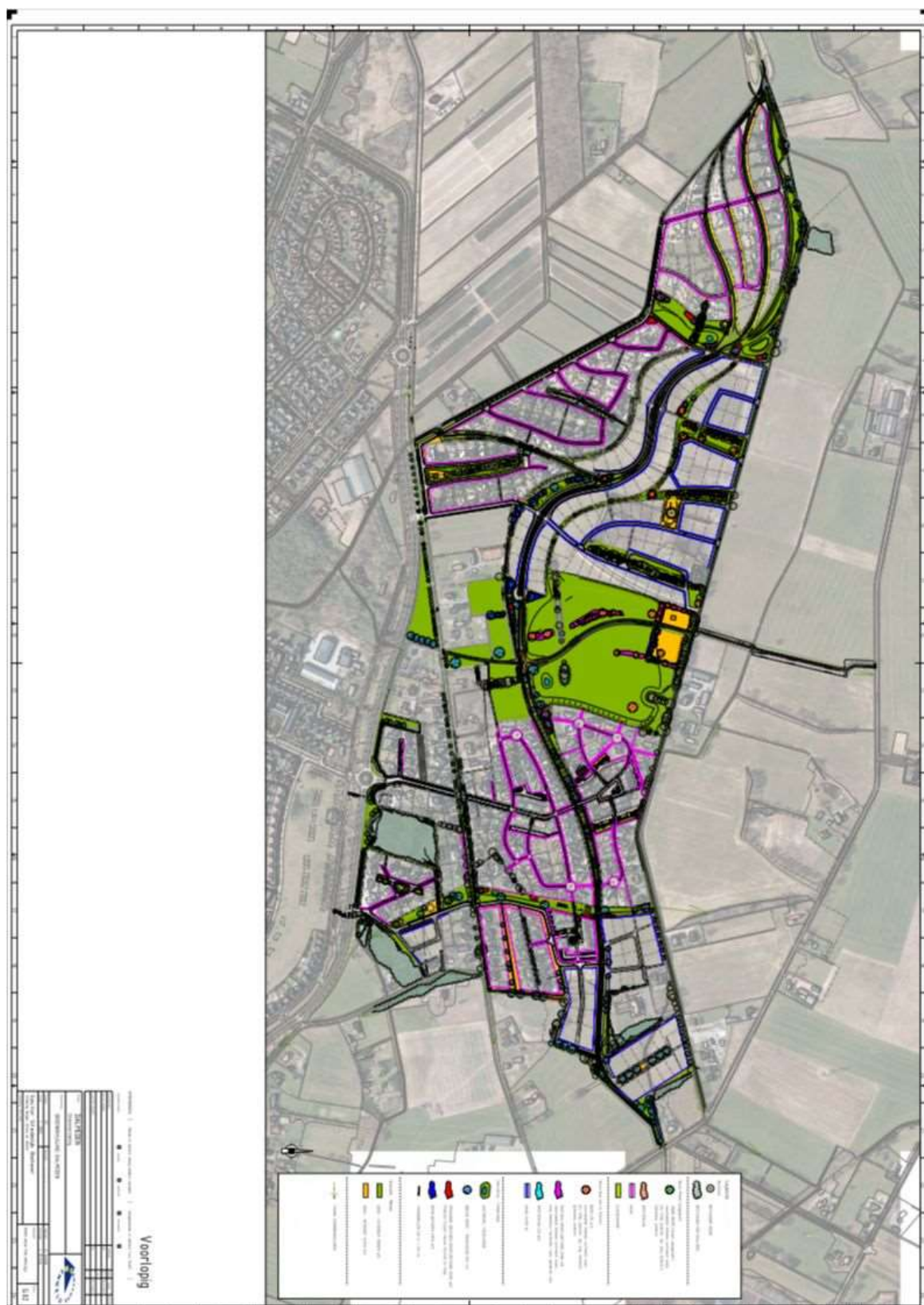
D. SLOTCONCLUSIE

De ontheffing van de verbodsbepalingen om het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen of eieren van de steenuil en het beschadigen of vernielen van vaste rust- en verblijfplaatsen van de egel, bunzing, hermelijn en wezel kan op basis van de wettelijke en beleidsmatige regels worden verleend. De gunstige staat van instandhouding van de betrokken soorten worden niet aangetast.

Wij zijn van oordeel dat voor het doel van het project geen andere bevredigende oplossing is waarbij minder negatieve effecten op de beschermde soorten optreden. Daarnaast zijn wij van oordeel dat er een wettelijk belang is om de negatieve effecten op de betrokken soort te rechtvaardigen. We verbinden wel voorschriften aan de ontheffing.

E. Bijlage

Bijlage Ontwerp groeninvulling Dalmeden

Datum	Type onderzoek	Start –eindtijd	Onderzoeker	Weersomstandigheden
10-03-2022	- heikikker - potentieel jaarrond beschermd nest - ransuil (Meander Noord) - torenvalk	12:15 – 14:00	T. Asbreuk M. Hoofd	16 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 1 Bft
18-03-2022	- heikikker - potentieel jaarrond beschermd nest - torenvalk	12:45 – 14:00	M. Hoofd	14 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 2 Bft
22-03-2022	- bosuil - kerkuil - steenuil - steenmarter	18:45 – 21:00	M. Hoofd	17 → 11 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 1 Bft
29-03-2022	- bosuil - kerkuil - steenuil - steenmarter	20:30 – 22:30	M. Hoofd	10 → 6 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 2 Bft
25-04-2022	- bosuil - kerkuil - steenuil - steenmarter	21:15 – 23:35	M. Hoofd	10 → 9 °C, droog, dicht bewolkt weer, windkracht 3 Bft
02-05-2022	- potentieel jaarrond beschermd nest - torenvalk	08:25 – 09:25	M. Hoofd	13 → 10 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 2 Bft
23-05-2022	- potentieel jaarrond beschermd nest - drie steenuilkasten (zoeken naar sporen) - torenvalk	08:05 – 11:05	M. Hoofd	14 → 22 °C, droog, licht bewolkt, windkracht 2 Bft
03-06-2022	- potentieel jaarrond beschermd nest - één steenuilkast (zoeken naar sporen)	10:20 – 11:00	M. Hoofd	19 °C, droog, onbewolkt weer, windkracht 3 Bft
08-06-2022	- kraamonderzoek vleermuizen (Meander Noord – Ochtend) - steenmarter	02:45 – 04:45 Zon op: 05:14	R. van Beilen M. Hoofd	13 °C, droog, dicht bewolkt weer, windkracht 1 Bft
22-06-2022	- bosuil - kraamonderzoek vleermuizen (Kamers – Ochtend) - ransuil (Kamers) - steenmarter	03:08 – 04:58 Zon op: 05:12	C. Oldenburger	13 °C, droog, heldere hemel, windkracht 0 Bft
04-07-2022	- kraamonderzoek vleermuizen (Meander Noord – Avond) - steenmarter	21:35 – 00:05 Zon onder: 21:57	R. van Beilen M. Hoofd	18 → 16 °C, droog, licht bewolkt weer, windkracht 1 Bft
12-07-2022	Kleine ijsvogelvinder	13:00 – 14:00	T. Asbreuk	26 °C, droog, licht bewolkt weer, windkracht 2 Bft
14-07-2022	- bosuil - kraamonderzoek vleermuizen (Kamers – Avond) - ransuil (Kamers) - steenmarter	21:30 – 00:00 Zon onder: 21:49	R. van Beilen	16 °C, droog, licht bewolkt weer, windkracht 0 Bft
20-07-2022	Kleine ijsvogelvinder	09:00 – 10:00	T. Asbreuk	23 °C, droog, licht bewolkt weer, windkracht 2 Bft
16-08-2022	- baltsonderzoek vleermuizen - steenmarter	21:55 – 23:55 Zon onder: 20:56	M. Hoofd	25 → 23 °C, droog, half bewolkt weer, windkracht 1 Bft
23-08-2022	- waterspitsmuis (monstername locatie 1)	08:00 – 09:30	M. Hoofd C. Oldenburger	18 → 23 °C, droog, half bewolkt weer, windkracht 2 Bft
26-08-2022	- waterspitsmuis (monstername locaties 2, 3 en 4)	08:20 – 10:40	M. Hoofd	18 → 25 °C, droog, half bewolkt weer, windkracht 2 Bft
22-09-2022	- baltsonderzoek vleermuizen - steenmarter	22:30 – 00:30 Zon onder: 19:32	T. Asbreuk	12 °C, droog, half bewolkt weer, windkracht 1 Bft